

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.307

Dimarts, 6 de desembre del 2016

NÚMERO ESPECIAL SOBRE LA NOVA GRAMÀTICA DE L'IEC

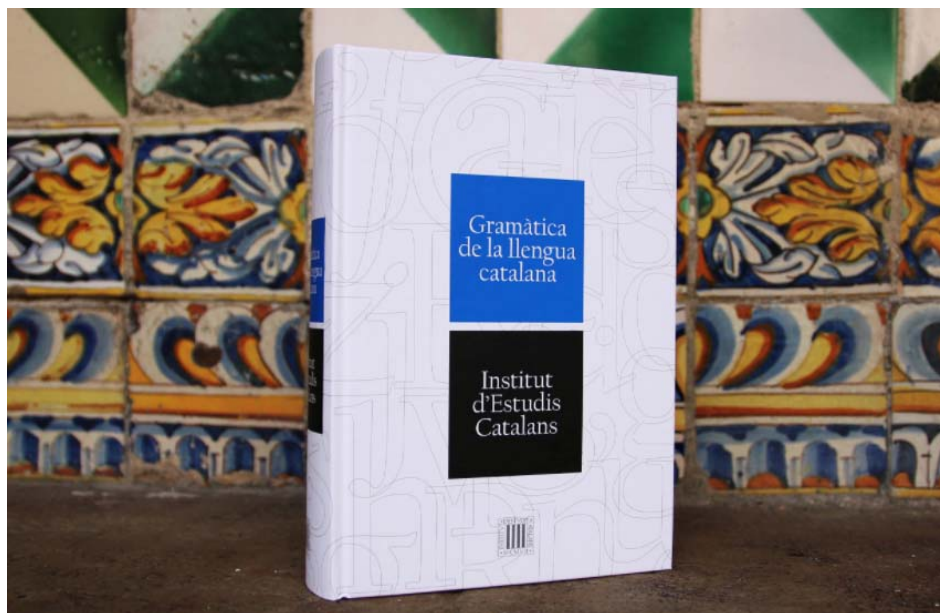
SUMARI

- 1 Institut d'Estudis Catalans ► L'IEC publica la *Gramàtica de la llengua catalana*, la gramàtica normativa del segle XXI
- 2 Griselda Oliver i Alabau ► Teresa Cabré: "La llengua és un organisme viu"
- 3 M. Rosa Bayà ► Una gramàtica per a tot el domini lingüístic
- 4 Àlex Milian ► Una gramàtica per a tothom
- 5 VilaWeb ► La nova 'Gramàtica' de l'Institut: què diu i com ho diu?
- 6 Gabriel Bibiloni ► La gramàtica
- 7 Rudolf Ortega ► Les principals novetats de la nova gramàtica catalana
- 8 Jordi Badia i Pujol ► La nova gramàtica ens acostava més al castellà?
- 9 Manuel Cuyàs ► Obediència a l'Institut
- 10 Albert Pla Nualart ► Un cas d'ampliació de la norma molt reticent
- 11 Enllaços

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d'actualitat sobre llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 L'IEC publica la *Gramàtica de la llengua catalana*, la gramàtica normativa del segle XXI

Institut d'Estudis Catalans, 23/11/2016

http://www.iec.cat/activitats/noticiasencera.asp?id_noticies=1817

A partir d'avui, 23 de novembre, es pot adquirir a les llibreries la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). L'obra s'ha presentat aquest migdia en una conferència de premsa a l'IEC en què han intervingut el president de l'Institut, Joandomènec Ros; la presidenta de la Secció Filològica, M. Teresa Cabré, i Gemma Rigau i Manuel Pérez Saldanya —presidenta de la Comissió de Gramàtica i director de l'Oficina de Gramàtica, respectivament—, directors de l'obra juntament amb Joan Solà, que va morir abans de la finalització del projecte.

L'acte institucional de presentació de l'obra tindrà lloc al Palau Macaya (passeig de Sant Joan, 108, de Barcelona) el 15 de desembre, a les set del vespre. L'edició de la *Gramàtica de la llengua catalana* ha estat possible gràcies a la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, l'Obra Social "la Caixa" i la Diputació de Barcelona.

La gramàtica oficial de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) ha estat pensada com la gramàtica normativa de referència del segle XXI. A diferència de la de Pompeu Fabra, que era una gramàtica d'autor, la de l'IEC és una obra col·lectiva, oberta a la participació d'experts diversos i consensuada en el si de la Comissió de Gramàtica i la Secció Filològica, i ratificada pel Ple de l'IEC, concretament en la sessió del 29 de setembre passat. Actualment, està en procés de redacció la *Gramàtica essencial de la llengua catalana*, que està previst que s'enllestixi al final del 2017.

Característiques generals

La *Gramàtica de la llengua catalana* dóna continuïtat a la normativa gramatical que Pompeu Fabra va establir l'any 1918, i es presenta més completa i actualitzada. No introdueix, doncs, canvis substancials, sinó matisos i més flexibilitat, i amplia i detalla la gramàtica de Fabra per donar resposta a qüestions que aquest no va plantejar o que va apuntar molt esquemàticament. Al mateix temps, incorpora les solucions avalades per la tradició i el prestigi social que encara no tenien el reconeixement per part de la norma. N'és un exemple l'acceptació dels usos que fa cada parlar de les preposicions *per* i *per a* davant d'infinitiu quan expressen finalitat —*Ho fan per viure* i *Ho fan per a viure*.

La *Gramàtica de la llengua catalana* es caracteritza perquè presenta la norma partint de la descripció gramatical i atenent al marc geogràfic —els *parlars*— i social —és a dir, els diferents registres—, així com, més esporàdicament, a la dimensió oral i escrita. També presenta, en primer terme i d'una manera neutra, els fets generals que són vàlids en tots els territoris del domini lingüístic català i en tots els registres, i concreta en quins parlars i registres són vàlids els restants, i si una determinada forma és acceptable o no.

Un exemple del tractament de formes pròpies de territoris diferents pot ser el que fa referència a l'expressió de les fraccions horàries. La *Gramàtica de la llengua catalana* recull la pròpia dels parlars del Principat —el sistema anomenat *de campanar*, i que és específic de la llengua catalana: *un quart de vuit, dos quarts de sis, tres quarts de quatre*—, i la dels parlars valencians i baleàrics —el sistema *de rellotge*: *les set i quart, les set i mitja, les vuit menys quart*. Cal entendre, en aquest cas, que el sistema que és propi d'uns territoris és inusual i no s'aplica fora d'aquests territoris.

Un exemple del tractament de formes pròpies de registres diferents pot ser el de les combinacions pronominals. Són acceptables combinacions com *li'n* i *li ho* —*Li'n falta una* i *Li ho diré*— o *n'hi* i *l'hi* —*N'hi falta una* i *L'hi diré*—, encara que en els registres formals són més habituals *li'n* i *li ho*.

Difusió dels continguts de la Gramàtica

El mes de juny del 2015, la Secció Filològica va posar en marxa el projecte *L'Acadèmia Oberta*. Es tracta d'una plataforma de diàleg que té l'objectiu d'establir una connexió permanent i un diàleg continuat amb els col·lectius professionals de la llengua de tot el territori catalanoparlant que treballen en l'àmbit de la creació, l'educació i la divulgació. L'objectiu és facilitar la implicació dels ensenyants, dels responsables lingüístics dels mitjans de comunicació i dels escriptors, correctors i traductors en el procés d'estandardització de la llengua, ja que aquests tres col·lectius són clau en la difusió de la llengua normativa i, alhora, una font d'informació molt important que pot orientar els treballs normatius.

Des d'aleshores, s'han celebrat diverses sessions informatives sobre el projecte de *L'Acadèmia Oberta* i la *Gramàtica de la llengua catalana* adreçades al professorat de primària i secundària de les Illes Balears (els dies 30 i 31 de maig i 7 de juny) i de Catalunya (una vintena de sessions, entre els mesos d'octubre i novembre). A més, el 3 de novembre va tenir lloc a l'IEC una sessió adreçada als representants de l'àmbit de l'edició i l'escriptura, de col·legis professionals, de departaments de filologia de les universitats catalanes, d'institucions i de l'Administració, entre d'altres. Posteriorment, i en col·laboració amb la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, s'han dut a terme dues sessions adreçades principalment a tècnics lingüístics a l'Ateneu Barcelonès (4 de novembre) i al paranimf de la Universitat Rovira i Virgili (11 de novembre), a la qual també estaven convidats els professors d'aquesta universitat. A més, hi ha una altra sessió prevista per al 2 de desembre a la Casa de Cultura de Girona.

Dossier amb més informació sobre la *Gramàtica de la llengua catalana*:

http://www.iec.cat/Comunicacio/IEC/dossier_prensa_Gramatica.pdf

Vegeu també "[L'ortografia, una prèvia de la nova gramàtica](#)", de Ricard Fité (*El Periòdic de Catalunya*, 25/10/2016), "[Gramàtica de l'IEC](#)", de Núria Puyuelo (*El Punt Avui* Cultura, 20/11/2016), "[L'IEC actualitza la 'Gramàtica' del català amb més «flexibilitat» dialectal i funcional](#)" (*dBalears.cat*, 23/11/2016), "[El català ja té una nova gramàtica, més integradora i més democràtica](#)", de Gustau Nerín (*El Nacional*, 23/11/2016), "[L'IEC publica la nova 'Gramàtica de la llengua catalana', que «flexibilitza» la norma](#)", d'Ernest Alòs (*El Periòdic de Catalunya*, 23/11/2016), "[La nova gramàtica catalana: més flexible i atenta a les varietats dialectals](#)", de Carles Geli (*El País*, 23/11/2016) i "[Primera gramàtica post-Fabra](#)", de Raül Garcia i Aranzueque (*El Punt Avui*, 24/11/2016).

2 Teresa Cabré: “La llengua és un organisme viu”

Griselda Oliver i Alabau

Núvol, 25/10/2016

<http://www.nuvol.com/noticies/teresa-cabre-la-llengua-es-un-organisme-viu/>

“És cert que no totes les innovacions proposades compten encara amb l’assenyament general: moltes són discutides, algunes àdhuc asprament combatudes. No havem, però, de doldre’ns que les innovacions trobin una certa resistència a llur admissió: no sempre seran encertades, i una crítica d’elles és necessària a fi que solament triomfin les que efectivament impliquin una millora, i encara una millora que sigui viable”, escrivia l’any 1924 Pompeu Fabra a *L’obra de depuració del català*.

Aquestes mateixes paraules repetia aquest dimarts la presidenta de la Secció Filològica, Teresa Cabré, durant la presentació en roda de premsa de l’*Ortografia catalana*, ratificada el 24 d’octubre al ple de l’IEC. Joandomènec Ros, president de l’IEC, que ha volgut subratllar, fent un símil amb les teories evolutives, el caràcter evolutiu de la llengua, ha aclarit que la Secció Filològica està formada no tan sols filòlegs sinó també per escriptors, professionals i usuaris de la llengua, i que la seva intenció ha estat no fer una proposta de manera aïllada. Així mateix, també s’ha tingut en compte els suggeriments que alguns filòlegs i escriptors han fet a diversos mitjans de comunicació, i dels que els han arribat a través del projecte *Acadèmia Oberta*, un projecte que el mateix IEC va engegar per escoltar suggeriments d’usuaris, ensenyants i professionals de la llengua.

“A la Secció Filològica partim de la base que la llengua és un organisme viu i que la normativa, que és el resultat d’una anàlisi ponderada, ha de tenir en compte per força aquesta evolució”, ha ressaltat Cabré, que ha afegit que l’evolució de la llengua va de la mà de la de la societat. La presidenta ha precisat que la proposta presentada, molt meditada, no és una reforma ortogràfica sinó una modificació d’alguns punts de l’ortografia catalana, suggerits per col·lectius de professionals que han adreçat a l’IEC. “Tocar els diacrítics prové d’una demanda que s’havia acumulat a les oficines de la Secció Filològica i en el moment en què se celebrava el centenari de les normes ortogràfiques i es veia imminent l’acabament de la gramàtica vam pensar que calia abordar-ho”, ha afegit.

Els canvis significatius de la nova ortografia

“En una societat caracteritzada pel multilingüisme, la llengua ha de poder facilitar-se als nous aprenents. Hem d’incorporar-los a l’ús del català”, ha reflexionat

Cabré. Va ser així, doncs, que el 2013 es va constituir una comissió d'estudi de l'ortografia, presidida per Vicent Pitarch, amb l'objectiu de revisar aquells aspectes de l'ortografia que havien estat objecte de qüestionament, i la dispersió de materials que conformen la normativa ortogràfica vigent. "No es tracta, per tant, d'una proposta precipitada, sinó ben meditada: des del 2013 fins ara el grup d'ortografia ha fet 57 reunions de treball i al ple de la Secció Filològica hem abordat el tema en 15 sessions".

Les noves propostes ortogràfiques, com bé ha accentuat Pitarch, responen a processos d'envigoriment de les llengües i d'enriquiment, com els termes creats per prefixació, els mots compostos i els préstecs, que manllevem d'altres llengües. Per tant, s'accepta l'ús de la doble erra en mots prefixats i compostos amb el segon formant començat per *r* (*arítmia* > *arrítmia*); l'ús del guionet en alguns mots compostos prefixats (*exdirectora general* > *ex-directora general*); l'ús de la *e* epentètica en els compostos amb el segon formant començat per *s* seguida de consonant (*arterioesclerosi*); l'accentuació de les formes baleàriques de la primera persona del present d'indicatiu d'alguns verbs de la primera conjugació (*anomèn*); la supressió de la dièresi en derivats cultes acabats en *-al* (*fluidal*). També s'han inclòs mots que han entrat al DIEC com *aiatol·là* o *blog*.

El canvi més polèmic ha estat, sens dubte, la supressió de 150 diacrítics, dels quals, finalment, es mantenen 15 (bé, déu, és, mà, més, món, pèl, què, sé, sí, sòl, són, té, ús, vós). Tanmateix, lingüistes com Francesc Ferrer Pastor, Brauli Montoya i Joan Solà ja s'havien mostrat favorables a aquesta simplificació. Solà, com recordava Neus Nogué en aquest article, assenyalava que "els canvis són per a les generacions que puguen" i per als que vénen de fora, com també ha subratllat Cabré. Ara bé, es permet l'ús discrecional del diacrític en mots homògrafs sempre que es tracti d'expressions puntuals o enunciats aïllats (titulars, etiquetes) en què la interpretació del mot homògraf no queda prou clara pel context.

Davant del fet que la llista de diacrítics no era tancada i havia anat creixent, la Secció Filològica va decidir que calia racionalitzar-ne l'ús. Com afirmava aquest migdia Neus Nogué a TV3, "que una excepció a una norma tingui 150 casos és una mica peculiar i realment calia reduir-ho". Així, partint de la mateixa norma que Fabra havia establert per als accents diacrítics, tots aquells termes que fossin d'escassa freqüència, que fossin polisíl·labs o compostos no han de dur diacrític. "Partim del fet que la llengua és discurs, no pas mots solts", ha justificat Cabré.

Tot i que l'ortografia havia de ser un capítol dins de la nova gramàtica, han considerat que seria més adequat tractar-la a part, ja que hi havia aspectes que calia

reconsiderar atesa l'evolució de la llengua: “L'ortografia no és intocable, l'altra cosa és que els canvis ortogràfics plantegin uns certs trasbalsos”, ha argumentat Cabré, que ha afegit que, tot i que la proposta ortogràfica s'ha aprovat amb consens al ple de la Secció Filològica (amb només tres abstencions) i al ple de tardor de la institució amb una abstenció, sempre hi ha hagut divergències. “No som una societat uniforme, tenim idees diferents”, ha constatat.

La Secció Filològica ha tingut en compte les aportacions de filòlegs, lingüistes i escriptors, ja que considera que cal treballar conjuntament amb tots aquells col·lectius estan en relació amb la llengua i que cooperen amb la construcció de l'estàndard: “No es pot fer una normativa separada del que es fa en societat”, ha esgrimit Cabré.

Vicent Pitarch ha volgut destacar un fenomen que també afecta l'actualització de l'ortografia: la globalització. “Els neologismes, manlleus i préstecs generen uns problemes que s'han anat resolent de manera dispersa”. En aquest sentit, amb l'elaboració de la nova gramàtica s'ha volgut també modernitzar l'ortografia: “No és cap reforma, és una proposta necessària feta amb sentit del rigor i de la responsabilitat social i nacional”, ha afegit Pitarch.

A aquesta nova proposta ortogràfica li queden cinc anys perquè faci camí, perquè els usuaris, els professionals, les editorials i les administracions ens hi acostumem. Transcorregut aquest temps, l'IEC valorarà quina és l'adaptació de les propostes i l'acollida que hagin tingut.

El [número 1.299 d'InfoMigjorn](#) (11/10/2016) era dedicat íntegrament a la proposta de simplificació dels accents diacrítics. A més a més dels articles que hi vam reproduir i enllaçar, vegeu també, per ordre d'aparició:

Jordi Nopca: [“Les reaccions dels experts a la reforma ortogràfica de l'IEC”](#) (*Ara*, 01/10/2016)

Jordi Llavina: [“Un crim de lesa pàtria”](#) (*La Vanguardia*, 05/10/2016)

Rudolf Ortega: [“Diacrítics, ortografia i ortoèpia”](#) (*El País*, 11/10/2016)

Núria Puyuelo: [“Rebombori diacrític”](#) (*El Punt Avui* Cultura, 16/10/2016)

Laura Serra: [“L'IEC aprova la reducció dels accents diacrítics: adeu a 'adéu’”](#) (*Ara*, 25/10/2016)

Virtudes Pérez: [“Hem volgut modernitzar i simplificar l'ortografia”](#) (*El Punt Avui*, 26/10/2016)

J. Leonardo Giménez: [“La supressió d'accents diacrítics”](#) (*Levante-EMV*, 31/10/2016)

Màrius Serra, [“Diacrítics difunts”](#) (*La Vanguardia*, 31/10/2016)

Mònica Montserrat i David Paloma: [“Són només quinze”](#) (*El Punt Avui* Cultura, 20/11/2016)

Màrius Serra, [“Els diacrítics i els residus sòlids”](#) (*La Vanguardia*, 22/11/2016)

Pau Vidal: [“Diàcrisi”](#) (*VilaWeb*, 22/11/2016)

3 Una gramàtica per a tot el domini lingüístic

M. Rosa Bayà

Lliure i Millor, 07/11/2016

<http://lliureimillor.cat/2016/11/07/gramatica-domini-linguistic-m-rosa-baya/>

Una gramàtica basada en l'ús, que prioritza els fets generals —compartits a tot el territori— i en concreta també d'específics en certes varietats de la llengua, i que assegura una comunicació eficient en els diferents registres funcionals. Aquests són els trets principals de la nova [gramàtica normativa](#), una obra de 1.500 pàgines que sortirà al carrer aquest novembre.

Els responsables de la gramàtica en van fer una presentació divendres passat a l'Ateneu Barcelonès davant una audiència de 250 professionals de l'assessorament lingüístic. L'acte l'havia organitzat la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) en el marc del cicle [Matinals de Llengua](#). El dia abans, una altra sessió similar, adreçada en aquest cas al món editorial, havia reunit també més d'un centenar de persones. I al llarg de les pròximes setmanes, es preveu que se'n facin moltes més arreu del país. L'Institut d'Estudis Catalans (IEC) surt al carrer i s'explica. Explica, entre altres coses, que aquesta és la primera gramàtica institucional —perquè les de Fabra en realitat són obres d'autor, encara que les hem adoptat com a normatives—; que és una gramàtica fruit del consens; que es vol que els parlants de tot el domini s'hi sentin identificats —«sense identificació no hi ha seguiment», va dir taxativa Teresa Cabré, presidenta de la Secció Filològica del IEC—, i que el [Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana](#) (CTILC), que conté milers de documents de tota mena i suma 52 milions de paraules, ha estat una eina clau per elaborar la nova norma d'acord amb l'ús.

La sessió va ser molt aclaridora. En relació amb la polèmica per la reducció dels accents diacrítics, per exemple, Mila Segarra, membre del grup de treball d'Ortografia Catalana, va remarcar que s'havia cercat en el CTILC quantes vegades coincidien parelles del tipus *dóna/dona* o *vénen/venen*: en el primer cas, havien trobat tretze coincidències, i només tres d'aquestes podien donar lloc a ambigüïtat; en el segon, no n'havien trobat cap. Segons els impulsors de la reforma, aquests resultats reforcen la decisió de simplificar l'ús del diacrític.

També es va parlar de terminis per aplicar les [modificacions ortogràfiques](#): el *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC), que depèn directament de l'Institut d'Estudis Catalans, no té encara data per enllestir aquesta adaptació. Tampoc

en tenen els portals de consulta i terminològics Optimot, Cercaterm ni altres recursos de la DGPL i el centre terminològic TERMCAT. Pel que fa als mitjans de comunicació, es vol consensuar que el canvi el facin tots alhora. I no sembla que hagi de ser immediat.

S'agraeix l'esforç de l'IEC per comunicar la feina que s'ha fet, com s'ha fet i per què s'ha fet. El que es demanaven alguns assistents en acabar la trobada és per què no ho ha explicat abans de ratificar els nous documents. El debat social que han generat les novetats en l'ortografia és un senyal del gran interès que molts parlants tenen per la llengua. Un IEC obert a la societat —per mitjà d'aquestes sessions o d'iniciatives com l'[Acadèmia Oberta](#)— és la millor notícia per a aquests milers d'usuaris que volen ser partícips de decisions que els afecten.

Per cert, molts d'aquests parlants volaran a les llibreries tan bon punt la gramàtica surti al carrer. D'això n'és ben conscient el president de l'IEC, Joandomènec Ros, que ha fet mans i mànigues per aconseguir publicar-la per la campanya de Nadal. Bona jugada, mestre.

4 Una gramàtica per a tothom

Àlex Milian

El Temps, 23/11/2016

<http://www.eltmps.cat/ca/notices/2016/11/una-gramatica-per-a-tothom-17858.php>

La presentació formal de la Gramàtica de la Llengua Catalana s'ha fet a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), Acadèmia de la llengua, i ha comptat amb la presència del president de l'IEC, Joandomènec Ros; la presidenta de la Secció Filològica, Maria Teresa Cabré, i els directors de l'obra, Manuel Pérez Saldanya i Gemma Rigau, que van heretar la tasca de completar-la en morir en Joan Solà el 2010.

Cabré ha destacat que en l'obra, «no s'ha donat prioritat a un dialecte per damunt d'un altre, més enllà de les seves diferències» i ha afirmat que «és una gramàtica que permetrà que tots els parlants del territori s'hi identifiquin». Pérez Saldanya ha insistit en aquesta idea en afirmar que aquesta Gramàtica «reforça la identificació de tots els parlants amb la llengua» perquè tots poden trobar-hi la seva parla.

L'objectiu aconseguit, en paraules de Rigau, és evitar que algú digui «parlem català però no el parlem bé». La Gramàtica reconeix diferents formes de dir les coses segons la varietat dialectal, tot i que també indica quina és l'opció més adequada –si n'hi ha més d'una– per a registres formals.

Les diferències principals entre aquesta Gramàtica i la de Pompeu Fabra (del 1912 i revisada el 1933) han estat dibuixades per Gemma Rigau, una de les directores de l'obra. La primera, és, sens dubte, que «la de Fabra era una obra d'autor, que l'IEC adopta com a pròpia, i aquesta és una obra institucional». La segona n'és l'estructura. Ho explica amb detall Gemma Rigau: «A la de Fabra, la fonètica i la fonologia van molt lligades a l'ortografia. Et diu com ho has de pronunciar quan et diu com ho escrius. A més, aquesta part queda fora de la Gramàtica. Va davant i després la resta és sobretot morfosintaxi. Si ho comparem amb la *Gramàtica de la Llengua Catalana* que presentem, és molt vistosa la diferència: la sintaxi, en la nostra, ocupa un 66 per cent de tota l'obra. A més la nostra no conté l'ortografia. Per què? Perquè l'ortografia pertany a la llengua escrita i la gramàtica ha de presentar una visió de conjunt de l'estructura de la llengua. Per això la Gramàtica inclou la fonètica, la fonologia, la morfologia i aquest espai tan potent dedicat a la sintaxi.»

Pérez Saldanya, per la seva banda ha explicat com recull la nova Gramàtica la variació sintàctica en funció de la varietat dialectal o funcional, una tasca que «la Gramàtica de Fabra difícilment podia donar compte perquè la sintaxi ocupava un gruix molt reduït». Com ha abordat la nova Gramàtica la variació en la sintaxi? «Tenim en compte la genuïtat del fenomen –introdueix Pérez–: és un fenomen que naix en català, que és conseqüència d'una evolució interna de la llengua? Tenim en compte també l'aparició en registres formals: és un fenomen que recullen els bons escriptors del conjunt de la llengua? És un fenomen que els mitjans de comunicació ja feu servir?»

I posa l'exemple del «per» i el «per a». «La formulació de Fabra –diu Pérez Saldanya– era deixar-la molt oberta. La gent que, després de Fabra, ha intentat delimitar els casos i definir si és preferible el «per» o el «per a» i on són els límits d'un i altre». L'actual Gramàtica «recull la distinció en els casos on la semàntica és evident. Per exemple, «pels fills» i «per als fills» presenten una diferència semàntica molt clara: causal, en el primer cas, i final, en el segon. I on deixem variació? En aquells casos en què ja s'ha consolidat en els registres formals. Per exemple, en les construccions finals d'infinitiu. «Això us convé per/ per a mantenir la quota de mercat». Dues variants perfectament legítimes en la llengua, depenent dels parlars.»

En conseqüència, ara la Gramàtica reconeix que «La llengua oral i espontània presenta usos diferenciats segons el parlar: el valencià, el tortosí i el nord-occidental més ponentí distingeixen «per» i «per a», i la resta de parlars usen «per». La llengua formal manté la distinció entre «per» i «per a», però les dues s'accepten indistintament i en tots els registres segons el parlar en certs casos: a) davant sintagma nominal si indica orientació o intenció (Estudia per / per a metge) o opinió o punt de vista; b) en les formes lexicalitzades «no haver-n'hi per / per a tant» i «no donar per / per a gaire» i l'expressió temporal «per / per a sempre»; c) en construccions finals d'infinitiu (Ho fa per / per a viure).»

Les principals diferències

- «La major part del valencià» fa servir la combinació de pronoms «Li'l» (Li'l pren/Li la pren) en compte de la forma més comú a «la major part del domini lingüístic» «L'hi» (L'hi pren). També es recullen les combinacions valencianes «Li'n» i «Li ho» en compte de «N'hi» i «L'hi».
- Formes verbals restringides a certs parlars. «Formes pures en valencià i baleàric de verbs de la conjugació III com ara engolir, renyir, teixir, tenyir i vestir (engul, riny, tix, tiny, vist [valencià] / vest [baleàric] [= engoleix, renyeix, teixeix, tenyeix, vesteix]». I també «Formes velaritzades de certs verbs de la conjugació II en valencià (òmplic/òbric [= omplo/obro]) o en valencià i baleàric (òmpliga/òbriga, òmpligues/òbrigues [= ompli/obri, omplis/obris]».
- S'accepta «degut a» i «donat que»
- Ser i estar: Ara es permet l'alternança entre «ser» i «estar» amb adjectius que indiquen estat civil o laboral (Solter, jubilat) o condició física (cec, coix); i si l'adjectiu s'interpreta com una mera descripció sobretot quan porten els adverbis «encara» o «ja» (L'aigua encara/ja està freda).

5 La nova Gramàtica de l'Institut: què diu i com ho diu?

VilaWeb, 23/11/2016

<http://www.vilaweb.cat/noticies/la-nova-gramatica-de-linstitut-que-diu-i-com-ho-diu/>

Aquest migdia es presenta la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). En la conferència de premsa, a la seu de la institució, intervindran Joandomènec Ros, president del IEC; Teresa Cabré, presidenta de la Secció Filològica; i dos membres de la Comissió de la Gramàtica, Gemma Rigau i Manuel Pérez Saldanya.

Els responsables de la nova gramàtica remarquen que és una obra institucional, és a dir, que no és d'un sol autor, com l'anterior, de Pompeu Fabra, sinó 'oberta a la participació d'experts diversos'. També expliquen que, partint de la norma fabriana, han tingut en compte les aportacions posteriors de Fabra (les *Converses filològiques* o la gramàtica pòstuma) i les d'estudiosos com ara Francesc de B. Moll, Manuel Sanchis Guarner, Antoni M. Badia i Margarit, Albert Jané, Josep Ruaix i Joan Solà. I en destaquen la *Gramàtica del català contemporani*, dirigida, entre més, per Solà i Pérez Saldanya.

Una manera diferent de presentar la norma

Segons el IEC, la nova gramàtica no modifica substancialment la norma establerta per Pompeu Fabra (1918), però sí que 'hi introdueix certs matisos i més flexibilitat'. El text defuig la dicotomia 'correcte' – 'incorrecte' i, en canvi, té molt en compte la variació lingüística. Això vol dir que és sobretot descriptiva i que és el lector que ha de deduir quines solucions són preferents.

Per exemple, volem saber si s'ha de dir 'd'ací una estona' o 'd'ací a una estona'. Com ens ho explica la nova gramàtica?: 'En aquesta construcció **és habitual** la supressió de la preposició *a*, tot i que **se sol** mantenir en els **registres formals**: *Tornarem d'aquí (a) un mes; El fuster vindrà d'ací (a) dos dies.*' De l'explicació es desprèn que, com passa en molts casos i en totes les llengües, l'escriptura segueix una lògica que no sempre segueix la parla. En aquest cas, la lògica consisteix a mantenir la correspondència entre les preposicions 'de' i 'a', d'una manera semblant a les expressions de distància física. És a dir, tal com diem 'Anirem **d'**ací **a** Santpedor', diem 'Arribarem **d'**ací **a** cinc minuts'. Per tant, en els registres formals (diaris, revistes, llibres, informatius de televisió...) la forma normativa continuarà essent 'd'ací a'.

Com es resolen els punts discutits?

És molt probable que la gent interessada per la llengua vulgui esbrinar com es resoldran d'ara endavant alguns punts conflictius. Vegem-ne vuit de significatius:

- 1. 'Per' i 'per a' davant infinitiu.** En aquest punt, Fabra va establir que en alguns casos, encara que hi correspongués 'per a' (en complements de finalitat), era aconsellable d'escriure 'per'. Més endavant, Joan Coromines va determinar que davant infinitiu s'escrigués sempre 'per'. Darrerament, alguns lingüistes de prestigi han aconsellat de fer servir 'per a' en tots els complements de finalitat (ho trobareu resumit [ací](#)). I, en vista d'això, què determina la nova gramàtica? Que tant correcte és 'per' com 'per a'. Per tant,

podem dir 'Ho fa per a / per viure'; 'Serveix per a / per tallar'; 'Ja som prou gent per a / per pintar la tanca'.

- 2. Conjugació verbal.** En la morfologia verbal, el punt sempre discutit és si hi ha d'haver una forma estàndard o s'han d'acceptar com a estàndards totes les formes dialectals. La *Gramàtica* diu això: «Cal entendre que, si les variants principals pròpies d'una part del territori són acceptables en qualsevol registre, en les comunicacions de més gran abast i de caràcter més formal, pot resultar convenient recórrer a les formes generals, que són les que tenen un abast més gran.» Cal precisar que aquestes 'formes generals' són les del català central: 'porto' (no 'port' ni 'porte'), 'porti' (no 'porte') i 'portés' (no 'portàs'), per exemple. Per una altra banda, en la conjugació de l'imperfet de subjuntiu, no s'hi inclouen les formes clàssiques, considerades formals en el català meridional ('portàs', 'portasses'), sinó només les populars ('portara', 'portares'). Aquestes formes que no registra la *Gramàtica* són admeses per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i són les que feien servir correntment els millors escriptors del segle XX: Enric Valor, Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés... Finalment, la nova gramàtica accepta (com a variants territorials) algunes formes pures baleàriques o valencianes: 'engul' ('engoleixo'), 'vist' i 'vest' ('vesteixo') i també formes velaritzades valencianes ('òmpliga', 'òbriga').
- 3. Canvi de preposició.** Fins ara la norma establia clarament que una oració d'infinitiu en funció de complement preposicional només podia anar encapçalada per les preposicions *a* o *de*: 'Ens complaem a acceptar la vostra invitació' (i no pas 'Ens complaem en acceptar la vostra invitació'), 'L'amenaçaven d'expedientar-lo' (i no pas 'L'amenaçaven amb expedientar-lo'). La nova *Gramàtica* ho explica així: «Tant el manteniment de *en* i *amb* com el canvi de preposicions són acceptables, però el canvi és la solució preferible en els registres formals.» En aquest cas, doncs, la forma que fins ara era l'única correcta esdevé la 'solució preferible'.
- 4. Ésser-estar.** En aquest punt, un dels més controvertits de la llengua catalana, la *Gramàtica* accepta usos del verb *estar* que fins ara eren bandejats pel fet de ser influència del castellà. Admet, per exemple, frases com ara 'L'aigua està freda' i, fins i tot, 'L'home està vell', en determinats casos. Així mateix diu que s'usa 'amplament' el verb 'estar' en oracions com ara 'L'home està solter', 'La noia està cega', 'El conductor està mort'. En tots aquests casos, també es pot fer servir el verb 'ésser'.

- 5. Concordança entre el pronom de complement directe i el participi.** Sobre aquest aspecte, la *Gramàtica* explica que ‘en la llengua antiga i en una part important dels parlars actuals’ era general l’ús que s’exemplifica en aquesta frase: ‘—Heu regat les hortènsies? —Les he **regades** jo mateix.’ Tot amb tot, afegeix que actualment ‘ha perdut terreny a favor de la construcció amb el participi invariable’, per bé que acaba aconsellant: ‘Tanmateix, la concordança entre el pronom d’acusatiu i el participi se sol mantenir en els registres formals.’
- 6. L’absència de ‘no’ en oracions negatives.** La mal anomenada ‘doble negació’ resisteix el pas dels anys. La *Gramàtica* diu que quan alterem l’ordre d’una oració com ara ‘No ha vingut mai’ i passem l’adverbi ‘mai’ al començament, podem escriure-hi el ‘no’ (‘Mai no ha vingut’) o no escriure-l’hi (‘Mai ha vingut’), però que formalment hi hem de mantenir el ‘no’.
- 7. Admissió de ‘degut a’, ‘donat que’ i ‘no obstant’.** La *Gramàtica* admet aquestes construccions, fins ara no acceptades pel fet de ser castellanismes. D’ara endavant seran normatives oracions com ara: ‘S’ha hagut de suspendre el partit degut a les inundacions’ (‘degut a’ = ‘a causa de’); ‘Donat que tothom hi és favorable, s’aprova la moció’ (‘donat que’ = ‘com que’); ‘Sabia que no hi tenia res a fer i, no obstant, hi insistia’ (‘no obstant’ = ‘això no obstant’).
- 8. La manera de dir les hores.** La *Gramàtica* reconeix la validesa d’allò que anomena ‘sistema de rellotge’ per a les hores no exactes. Aplicant aquest sistema, habitual a bona part del país, les 3.30 són ‘les tres i mitja’. En canvi, a la major part del Principat es diu ‘dos quarts de quatre’, seguint el que anomena ‘sistema de campanar’.

La gramàtica per a tots els públics, el 2018

VilaWeb [va entrevistar](#) el mes passat la presidenta de la Secció Filològica, Teresa Cabré, que va admetre que la nova gramàtica no seria una obra destinada al públic en general, sinó que per a llegir-la i manejar-la caldria ‘una certa habilitat en discurs lingüístic’. La normativa gramatical per a tots els públics, que Cabré anomena ‘gramàtica essencial’, arribarà més endavant, l’any 2018, inicialment en format electrònic. Es basarà en la gramàtica ‘gran’, però no contindrà ni raons ni explicacions. ‘Serà pensada per a algú que no sigui especialista i que vulgui anar de cara a la norma’, deia Cabré. Per això contindrà quadres interactius i enllaçats amb la gramàtica mare.

Si voleu saber més novetats de la *Gramàtica*, entreu [ací](#).

6 La gramàtica

Gabriel Bibiloni

VilaWeb, 25/11/2016

<http://www.vilaweb.cat/noticies/la-gramatica/>

Escric aquest article quan encara no he pogut llegir la nova *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans i quan encara no se n'ha fet la presentació oficial. Es tracta d'unes primeres impressions a la vista de les coses que n'han dit diversos membres de la Secció Filològica en alguns actes públics i de la [informació](#) publicada fa un grapat de dies, tot i que «embargada» fins al moment de la presentació. Hi haurà, doncs, ocasió de fer anàlisis més completes i més afinades que aquestes primeres notes d'urgència, obligatòriament provisòries.

És una gramàtica normativa, com ha de ser una gramàtica que surt d'una institució que té per missió d'orientar els usos lingüístics dels parlants de català, si bé amb un component descriptiu important. Ens han dit que prescriu a partir de la descripció; és a dir, a partir dels usos ja existents estableix la norma que els defineix com a més vàlids o menys en dominis generals o en dominis particulars. En aquest sentit la gramàtica és normativa però no es proposa de transformar els usos lingüístics, com sí que ho feia la gramàtica —i tota l'obra— de Pompeu Fabra. Amb tot, aquesta obre alguna porta a possibles canvis, i segurament no cap a bé, segons l'ús que en facin els diversos agents.

Els autors de la gramàtica posen èmfasi en la seva flexibilitat. Diuen que la dicotomia correcte/incorrecte se substitueix per una gamma de valoracions de cada forma segons l'àrea geogràfica i el registre. Una perspectiva que en principi no ens sembla desencertada, tot i alguns perills que es poden veure o intuir. D'una banda, el desig d'abordar la variació geogràfica no hauria de significar cap pas enrere en la construcció d'un estàndard dotat d'un mateix grau d'unitat i solidesa que els estàndards de les llengües de l'entorn, i aquí hi hem vist algun punt feble. D'altra banda, el desig d'abordar la variació estilística no hauria de servir perquè algú pogués utilitzar els registres lingüístics com una estratègia —encara que sembli cosa molt «moderna»— per a justificar qualsevol cosa. I a la nova gramàtica també hi veiem algun punt feble en aquest sentit. Podria donar una certa cobertura a aquells que volen fer entrar impostures diverses per la porta col·loquial, que és una manera d'entrar a la casa i restar-hi. En qualsevol cas, ens ha d'interessar quina sortida tindrà aquesta flexibilitat i com la gramàtica influirà en el desenvolupament dels models lingüístics

en la nostra societat. Ara com ara és mal de dir. L'evolució del català, en una direcció o una altra, dependrà de factors diversos, com les tries que a partir de la famosa flexibilitat facin els manuals escolars, els ensenyants i sobretot els qui controlin la llengua dels grans mitjans de comunicació. Ja sabem que els qui ara la controlen, en general, treballen més per a validar una llengua sorgida de la subordinació i la interferència que per a continuar una obra de construcció i redreçament que ocupà, amb fruits extraordinaris, la major part del segle XX.

Dit tot això, voldria donar el meu modest parer sobre alguns punts que, d'acord amb la mateixa informació donada per la Secció Filològica, són novetats respecte de la gramàtica normativa tradicional. Deixant a part les qüestions ortogràfiques, ja tractades en altres moments.

1. En el domini de la morfologia hi ha un camp ample per a córrer. El català presenta un grau de dispersió i fragmentació absolutament allunyat de la realitat de les llengües de cultura comparables per demografia a la nostra. Resoldre aquesta anomalia, que dificulta l'existència de textos únics en casos en què aquests són altament desitjables (per exemple textos de difusió exterior a la comunitat lingüística) és quelcom que ningú no sembla voler abordar. La nova gramàtica ni tan sols fa alguna petita passa per a avançar cap a una morfologia més unificada. Gojosa de «recollir» la variació territorial, es limita a ratificar la validesa de formes «que tenen arrelament en alguna de les grans varietats geogràfiques»; llegiu el valencià i el balear. S'esmenten, per exemple, les formes *òbriga* i *òmpliga*, atribuïdes a aquests dos dialectes. A les Balears aquestes formes tenen la mateixa consideració i ús que qualsevol altra de les acabades en *-iga* (*fàciga*, *súrtiga*, *pàssiga*). Són formes vulgars sortosament no introduïdes en cap registre formal. Doncs bé, com que la morfologia del català central és intocable, es tracta de sumar-hi variants d'altres dialectes, és a dir, continuar en la dinàmica de la fragmentació.

2. En el punt de les combinacions de pronoms febles hi ha un retrocés —en termes d'unitat de l'estàndard— respecte de la gramàtica fabriana. Les parelles *li'n|n'hi* i *li ho|l'hi* ara s'admeten en peu d'igualtat, i el sistema prou coherent —no perfecte— de Fabra s'allunya un poc del sistema dit «valencià» i s'acosta un poc més al col·loquial barceloní. La indicació que les primeres formes són «més habituals en registres formals» podria restar en una mera nota informativa sense cap efecte. I l'embaforós *els hi* (*els*, *els el*, *els la*, *els els*, *els les*, *els ho*) també rep benediccions col·loquials, que poden ser si més no útils per als qui aspiren a fer-ne una solució única.

3. Pel que fa a les preposicions *per* i *per a* davant infinitiu, una qüestió força conflictiva, la gramàtica admet igualment les tres normes que ara hi ha en ús: la de Fabra, que tot i prescrivint *per a* quan s'expressa finalitat o destinació recomana *per* davant l'anomenat infinitiu final (*he vingut per veure't*); la que correspon a l'ús valencià-tortosí, que expressa la finalitat sempre amb *per a*; i la que és resultat de la proposta de Coromines (eliminació de tot *per a* davant infinitiu), seguida massivament i que, a més de fragmentar la llengua, ha tingut l'efecte lamentable de debilitar la noció semàntica associada a la preposició *per a* i, en conseqüència, el seu ús eficient. Després d'unes quantes dècades de «desobediència» a la normativa per part dels qui han dut a terme la semidestrucció de la preposició *per a*, potser era inevitable l'acceptació d'aquest ús que elimina *per a* davant infinitiu. Però els defensors de la llengua clara i de la unitat de l'estàndard ho hem de lamentar. Ara l'ús de *per* o *per a* amb valor de finalitat o destinació davant infinitiu és una qüestió territorial, és a dir, una fissura més en l'estàndard català, que tindrà no dues normes sinó tres.

4. Els qui som d'una àrea on ningú de llengua genuïna no ha dit mai *l'aigua encara està calenta, l'arròs ja està fred, el mocador està brut* o *en Tal està casat* hem de romandre altament sorpresos davant l'admissió d'aquestes formes, que no puc entendre en què es basa. Em costa de creure que en un punt com aquest les diferències entre parlants puguin ser un fet de simple variació dialectal al marge de fets d'interferència. Gosaria dir que aquí la Secció Filològica l'ha errada clarament.

5. Alguns professors de fora del Principat durant dècades hem ensenyat una norma alternativa a l'oficial en el cas d'una frase com *s'estimen com a germans*, convertida en el parlar de Barcelona en *s'estimen com germans*. Sempre he pensat que la norma usual barcelonina és un error propi d'una zona on aquestes expressions presenten una gran fluctuació i inseguretats en els parlants, cosa que no passa a altres zones. Ara s'admet *com a* en aquestes frases comparatives en què el segon terme de la comparació és un element nominal no determinat, i ja no caldrà barallar-se amb els qui et diuen que *com a* només vol dir *en qualitat de*. Però també s'hi admet *com*, amb la qual cosa el que hauria de ser un punt unificat de sintaxi es converteix en una altra opció de caràcter territorial. Una altra fissura en la unitat de l'estàndard.

6. A partir d'ara s'admet (malgrat una preferència estilística) la preposició *en* davant un infinitiu que fa de complement verbal (*s'entossudeix en fer-ho*). Es tracta d'un canvi important respecte de la normativa tradicional. Ja sabem que aquest ús està documentat en la llengua antiga, però la nova norma trenca una

tradició moderna ja sòlida que tenia l'adhesió dels parlants amb formació lingüística, que difícilment entendran un canvi com aquest.

7. La consideració d'«adequat en registres informals» de l'ús de les preposicions *a* i *de* davant la conjunció *que* (*estic segur de que vindrà, s'oposa a que ho canviïn*) introdueix un element desestabilitzador d'una norma també consolidada i acceptada. Segurament ara se sentirà de manera desinhibida en usos públics, informals o suposadament informals, cosa que sens dubte complicarà la normalitat en els usos formals.

8. Hi ha algun detall que em sembla digne d'un poc d'atenció, com l'exemple «Buscava algú amb qui refer la seva vida». En el seu diccionari, Fabra no va escriure mai l'hispanisme *buscar*, ni en les definicions ni en els exemples, sinó només *cercar*; i el mateix crec que podem dir de la gramàtica. Tenim aquí un indicador, simbòlic si voleu, que mostra que efectivament hi ha un canvi de línia i d'orientació en les actuacions de la Secció Filològica, que, en tot cas, requeriria un altre article o més d'un.

7 Les principals novetats de la nova gramàtica catalana

Rudolf Ortega

El País, 23 i 24/11/2016

http://cat.elpais.com/cat/2016/11/23/actualidad/1479928999_546956.html – http://cat.elpais.com/cat/2016/11/24/actualidad/1479986721_718018.html

Qui esperi grans novetats pel que fa a l'admissió de noves formes i estructures lingüístiques s'endurà una decepció. O no. Perquè el que destaca de la GIEC és la manera com la descripció de la llengua es modula a través d'orientacions i no pas de prescripcions explícites, en tant que s'hi ometen sistemàticament els mots *correcte* i *incorrecte* i queda per a l'usuari la decisió d'emprar o no aquestes admissions. Alguns exemples:

Gerundi de posterioritat

L'ús del gerundi per expressar l'acció posterior al verb (en frases com *S'han examinat aprovant l'assignatura*), i que en la gramàtica de Fabra de 1956 dona lloc a “una frase incorrecta”, passa a ser aquí “inadequat”, o bé no és “viable” o “apropiat”.

Article neutre *lo*

Es presenta com una forma normal, això sí, amb l'etiqueta de col·loquial i substituïble per *el* en registres formals: *Sempre em diu lo que he de fer*. Tenint en

compte l'adequació al registre, es pot entendre com a forma vàlida, per exemple, en una ficció audiovisual que busqui la versemblança.

Portar + temps

Una estructura com *Porto tres dies sense fumar*, tradicionalment substituïda per *Fa tres dies que no fumo*, és considerada una “construcció temporal relativament recent”.

Per i per a + infinitiu

Es consagra finalment la possibilitat d'usar indistintament *per* o *per a* per a les construccions finals, d'acord amb els parlars que diferencien cada fórmula. Val a dir, però, en les explicacions la GIEC utilitza *per a*.

Relatiu el que

Si fins ara era una estructura sistemàticament perseguida com a interferència de *el qual*, ara “en registres informals també apareix la construcció d'influència forana *el que* precedida d'una preposició”. I hi afegeix: “Es tracta d'un recurs que s'evita en els registres formals, en què s'usa el relatiu compost *el qual*”.

Tenir que + infinitiu

Un respir per al lector amoïnat: exemples com *tinc que venir* o *hi ha que dir* continuen exclosos del *que* entenem per català correcte, en tant que “no són acceptables” (imagina't *n'hi ha que dir*).

Ai + infinitiu temporal

La GIEC obre finalment la porta a utilitzar frases com *A l'entrar ell, tots l'alçaren*, al costat de la construcció *en* + infinitiu, “a la qual s'ha donat preferència en els registres formals”. Com que no sembla que hi posi restriccions, cal entendre que és vàlida en tots els contextos.

Combinacions de pronoms

Es consagra la possibilitat de combinar dos pronoms febles amb el pronom *hi* en funció de complement indirecte, d'acord amb la variant dialectal: *li'l*, *li la*, *li'ls*, *li les* en valencià, però: *l'hi*, *la hi*, *els hi*, *les hi* en la major part del domini lingüístic. També es resol el sistema en combinació amb els pronoms *en* i *ho* (*n'hi*, *l'hi*).

És clar

La nova gramàtica no s'ha obert a la possibilitat que la fórmula *és clar* pugui ser lexicalitzada en una proposta recent, un *esclar* molt abundant: “L'expressió *és clar* (...) és una interjecció que expressa que es troba del tot evident allò que es diu”, i sí que recull la possible pronunciació amb la inicial neutralitzada. En la llista d'interjeccions no hi trobem tampoc *sisplau* sinó *si us plau*.

A nivell de

Per bé que la GIEC apunta que la locució *a nivell de* “s'utilitza col·loquialment amb valors figurats”, de seguida ens apunta les alternatives, que “resulten més adequades”. En lloc, doncs, de dir *a nivell musical*, se'ns aconsella emprar *pel que fa a la música* o *musicalment parlant*.

Al respecte

S'admet la locució per delimitar el tema sobre el qual es parla, fins ara bandejada, com una variant de *respecte a* o *respecte de* sense complement explícit: *Els hem donat bibliografia al respecte* (la fórmula solia substituir-se per *sobre la qüestió* i equivalents).

Blaugranes

La GIEC sembla donar preferència a la forma en plural, en entendre que es tracta d'un compost de dos adjectius i, per tant, amb flexió de gènere i nombre. Tot i això, interpreta el cas de *blaugrana* com vacil·lant (*seguidors blaugranes*, *seguidors blaugrana*) perquè “la forma invariable té més tradició”.

Com i com a

Es resol finalment la vacil·lació entre *com* i *com a*, en casos com *S'estimen com germans* (hi ha una comparació, en què s'estimen com germans però no ho són) i *S'estimen com a germans* (són germans i s'estimen com s'estimen els germans). La GIEC, però, obre la possibilitat d'emprar *com a* en l'ús comparatiu i sense determinant a causa de la seva vitalitat en alguns parlars (baleàric i dialectes occidentals), tot i que “s'usa d'una manera més vacil·lant o són desconegudes en català central i septentrional”.

Degut a i donat

S'admeten totes dues locucions, un cop lexicalitzades a partir del masculí. Fins ara, en tant que participis, les fórmules a partir de *degut* i *donat* eren acceptades mentre concordessin amb un antecedent (*Va ser un accident degut a la pluja*); ara es pot introduir una construcció causal sense l'antecedent explícit (*Degut a la pluja es va suspendre el partit*).

C.D. preposicional

El tòpic que el complement directe, en català, no porta mai la preposició *a* ja era qüestionat amb una casuística abundant, però ara s'ha sistematitzat: amb un pronom (*No he vist a ningú*); quan el complement està fora de lloc (*A la Maria la veig sovint*); quan segueix un subjecte postverbal (*L'aconsella com un pare al seu fill*); per simetria amb un complement precedent (*Us esperen a tu i al teu fill*).

Mai no

S'admet l'anteposició de l'adverbi de negació i l'opcionalitat d'ometre el *no*, en casos com *Ningú (no) podrà afirmar el contrari*. Ara bé, en lletra petita la GIEC afegeix que “és poc freqüent l'anteposició de *gens* o *mai*”, cosa que convertiria una frase com *Mai (no) caminaràs sol* en una possibilitat remota.

Les tres i mitja

S'inclou a la GIEC a formulació de les hores i les seves fraccions per mitjà de l'escreix afegit a l'hora complerta fins a la mitja (*les sis i quart*) i de la resta de l'hora següent (*les cinc menys quart*), per bé que circumscrita als parlars baleàric i valencià.

Vegeu també, del mateix autor i en el mateix mitjà, [“Història de dues gramàtiques”](#) (23/11/2016), [“Les paraules signifiquen”](#) – La semàntica ens podria ajudar a l'hora de fixar algunes regles ortogràfiques, com ara l'ús del guionet (08/11/2016), [“Tot allò que es diu i és possible”](#) – La nova gramàtica de l'IEC abandona els límits de la correcció normativa per abastar tota la llengua (01/11/2016), [“Un exercici de ‘real lingüístik’”](#) – La nova ‘Ortografia catalana’ busca facilitar l'aprenentatge de la llengua en un context multicultural (26/10/2016) i l'entrevista que fa a Vicent Pitarch, coordinador del grup de treball de la nova ortografia: [“En totes les llengües tocar l'ortografia representa soroll!”](#) (26/10/2016).

8 La nova gramàtica ens acosta més al castellà?

Jordi Badia i Pujol

VilaWeb, 23/11/2016

<http://www.vilaweb.cat/noticies/la-nova-gramatica-ens-acosta-mes-al-castella/>

Finalment, s'ha presentat la nova gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans, la GIEC. No és una obra apta per al públic general, sinó pensada per a professionals de la llengua: correctors (o assessors lingüístics), professors de llengua (sobretot universitaris) i, potser, escriptors i traductors. Els responsables del IEC, reconeixent que no seria una obra *popular*, han pres dues decisions: no publicar-la a la xarxa, sinó solament en paper, i anunciar que d'ací a dos anys en naixerà una ‘filla’, que anomenen ‘gramàtica essencial’, més orientativa, pensada per a qualsevol usuari de la llengua i consultable a internet.

Hem llegit i sentit que la nova gramàtica és més ‘flexible’. Aquesta flexibilitat, presentada com una virtut, també pot ser un problema, perquè massa sovint

ensopeguem amb normes dobles, és a dir, dues solucions per a un mateix cas. Per exemple:

«Una gramàtica **per a** contentar tothom» (1); «Una gramàtica **per a** contentar **a** tothom» (2); «Una gramàtica **per** contentar tothom» (3); «Una gramàtica **per** contentar **a** tothom» (4).

La norma establerta per Pompeu Fabra recomanava la frase (1) i considerava tolerable també la (2). Ara el ventall s'amplia i totes quatre frases són igualment correctes, acceptables, recomanables... en tots els contextos i en tots els registres.

També s'ha remarcat molt que la nova gramàtica esquivava el *correcte-incorrecte*. Això, que sembla que amoreixi la norma, de vegades mena a una redacció enigmàtica. Un professional de la llengua que llegeixi aquesta obra vol saber si tal o tal ús es recomana o no es recomana, si el IEC l'accepta o no (segons el registre, entesos, però sí o no). I ens trobem en algun cas que el màxim compromís és que un ús 'resulta més natural' que un altre. Això és una recomanació, una prescripció, una mera informació...?

En fi, fa l'efecte que la redacció d'aquesta obra ha estat sotmesa a molts equilibris, a opinions molt diverses i distants. Altrament, no s'entén que algunes descripcions acabin desembocant en una solució oposada al fenomen descrit. És el cas tan controvertit de la presència o absència de 'no' en les frases negatives:

«Quan [*cap, ningú, mai, res, enlloc*] van davant del verb, la simple anteposició **és suficient** per a atorgar un valor negatiu a l'oració i llavors **és possible tant el manteniment com l'elisió** de l'adverbi *no*, encara que el manteniment és **la solució més habitual en els registres formals.**»

Cap on anem?

Per alguns dels canvis que hi hem observat, podríem concloure que aquesta gramàtica acostava més el model normatiu al del castellà. Fem-ne una petita llista d'urgència:

- admissió de la preposició *a* davant complement directe en més casos que no acceptava Fabra ('Al nen el durà el veí').
- admissió (en registres no formals) de les preposicions *en* i *amb* davant infinitiu ('S'entossudeix en fer-ho així').
- nous usos del verb *estar*, en detriment o al costat de *ser* ('Està solter', 'El drap està brut', 'L'ordre està determinat per l'edat').

- eliminació del pronom en verbs pronominals ('Menjar per emportar').
- admissió d'un bon nombre de locucions que ens han arribat del castellà o pel castellà, com ara *degut a* ('No ve degut al mal temps'), *donat que* ('Donat que tothom hi està a favor...'), *no obstant* ('Sabia que no hi tenia res a fer i, no obstant, hi insistia'), *acabar per* + infinitiu ('Va acabar per cedir a al seva petició'), *a falta de* ('A falta de cinc minuts per al final'), *a jutjar per* ('A jutjar pels vestits, és una dona')...

Antoni M. Badia i Margarit, en la *Gramàtica de la llengua catalana* (1995), confessava dubtes existencials i es demanava si havia de decantar-se 'per salvar les essències de la llengua' o bé per escoltar els qui, 'amb el pretext de la fidelitat a la llengua real d'avui [...] es pronuncien a favor de solucions que ja ben poc tenen de genuïnes'. I acabava demanant-se: 'Què fer?'

No sé si l'Institut d'Estudis Catalans s'ha qüestionat això. Què cal fer? Cal anar abandonant la genuïnitat i deixar-se arrossegar per la 'fidelitat a la llengua real d'avui' fins que el català ja no sigui català? O cal retrobar el camí restaurador traçat per Pompeu Fabra i sostingut amb coratge durant el franquisme? Hem de resignar-nos a la degradació o hem de lluitar per evitar-la? Quan ens diuen que s'ha d'adaptar el corpus normatiu a 'l'evolució' de la llengua sabem ben bé de què parlem? Ens ensenyen totes les cartes? Una llengua supeditada com el català té una evolució pròpia? O l'evolució és, simplement, un acostament cada vegada més evident al castellà?

Han passat més de vint anys d'ençà que Badia i Margarit es demanava què calia fer. Alguns dels màxims defensors del 'català real' de llavors van deixar la professió i van entrar en la política (concretament, a [Ciutadans i a la FAES](#)). Però alguns altres es mantenen actius, i fan feina en diaris i televisions. I escriuen llibres. En un llibre, per exemple, un d'aquests professionals de la llengua va abocar-hi una llista de centenars de mots que ell considera bons i que –diu– truquen a la porta del diccionari. Són –segons ell– 'paraules vives i genuïnes' com ara 'apreci', 'bocata', 'carpa', 'marica', 'molar', 'morbo', 'nòvio', 'polla', 'tuberia', 'vivenda', 'xivato'... I acabava la petició així: 'La norma és indispensable i un se l'ha de saber de dalt a baix per permetre's el luxe de transgredir-la.'

A molts professionals de la llengua no ens mou aquest interès de transgredir la norma. Per això és tan xocant que els qui sempre l'hem defensada ara siguem considerats 'desobedients' perquè mantenim uns diacrítics que sàviament va establir Fabra.

Dit ras i curt: el dubte és si aquesta gramàtica –tan flexible, tan descriptiva– no obre la porta a considerar normatives totes les ‘trangressions’ que ens arribaran; el dubte és si aquesta gramàtica no s’insereix en el discurs segons el qual la interferència persistent de l’espanyol defineix l’evolució’ del català i la norma s’hi ha d’anar emmotllant. O, essent optimistes, el dubte és si la nova gramàtica servirà perquè els ‘transgressors’ ja no vulguin ‘transgredir’ més. Si la nostra televisió, per exemple, començarà a complir les recomanacions establertes pel DIEC i la GIEC sobre els usos en àmbits formals, o bé continuarà mantenint, exhibint i difonent una llista indecent de mots i construccions que contravenen la normativa. No parlo de quatre accents, parlo de centenars d’entrades no recollides al DIEC (i ara també, suposo, no recollides a la GIEC).

En fi, diria que cada vegada que els transgressors es fan sentir perdem un llençol de la bugada de la llengua.

Finalment, m’agradaria saber encoratjar els lectors a deixar de plànyer-se pel deteriorament del català i començar a actuar. Parlar bé, escriure bé, redreçar la llengua és possible. Tot és retrobar el camí (formant-se, llegint bons autors, i organitzant-se i reivindicant, si cal). Si fa quaranta anys vam engegar a dida els ‘bocadillos’, els ‘pastels’ i les ‘peluqueries’ i vam entendre que ‘tenir que’ es deia ‘haver de’, per què no podem continuar foragitant els estrangerismes que ens desvirtuen el català de sempre i fer-lo evolucionar amb recursos propis? Ens en podem sortir. De més verdes en maduren.

Vegeu, al blog de l'autor ([El clot de les Ànimes](#)), una altra versió d’aquest mateix article un xic més completa i amb més exemples. Vegeu també [“VilaWeb mantindrà els accents diacrítics”](#) No aplicarà els retocs de la normativa proposats recentment (*VilaWeb*, 06/11/2016).

9 Obediència a l’Institut

Manuel Cuyàs

El Punt Avui, 12/10/2016

<http://www.elpuntavui.cat/opinio/article/8-articles/1016217-obediencia-a-l-institut.html>

L’Institut d’Estudis Catalans ha consumat la reforma de la gramàtica que entre altres aspectes comporta una esporgada dràstica de diacrítics, i a partir d’ara em poso a disposició de les noves disposicions. Obediència cega a la nostra

acadèmia. En un article anterior vaig exposar les meves reticències, vaig qüestionar que s'haguessin suprimit uns diacrítics i uns altres no i vaig atribuir la innovació a una manera de complaure els estudiants mandrosos. Però un cop escoltats els raonaments acadèmics, retransmesos en directe per TV3, no tinc res a dir-hi ni afegir-hi. Ells en saben. En la compareixença, Teresa Cabré va fer una mica de trampa, ja em perdonarà la presidenta de la Secció Filològica de l'Institut. Va dir que la gramàtica de Fabra també va ser contestada. Sí, però és igualment veritat que va ser acollida fins i tot amb entusiasme per la majoria, i entre la majoria hi havia els millors escriptors i les millors publicacions de l'època. Cabré va citar, com a exemple de repatani, Apel·les Mestres. O Apeles, perquè no va admetre la geminada. Apel·les Mestres és un referent ni que sigui per discutir-lo? A mi ja em va bé, perquè és un escriptor que m'agrada molt, però fins ara se l'havia considerat poc, en els ambients doctes.

També abono la reforma després d'haver comprovat que els més entusiastes a aplicar-la són els que escriuen de qualsevol manera quan ho fan en català, si ho fan, i no posen enlloc cap accent, ni diacrític ni normal, per la raó que no saben on situar-los. No podem pas deixar la defensa de la nova regla en mans de la ignorància i la desídia. Per tant, signants del manifest en contra de la supressió de diacrítics, feu com jo: disciplina, i a partir de demà o d'avui mateix *venen* i *venen* s'escriuen igual i *mora* i *mora*, també. TV3 va actuar amb diligència i puntualitat, com va observar Gabriel Bibiloni: Teresa Cabré encara parlava, i a l'altre canal de la cadena ja escrivien *mora* per dir *móra*. Ara sortiran *mores* pertot, com abans havien sortit *barcos*. Ni a *El Vigía*, publicació editada pel port barceloní, hi ha hagut mai tants *barcos* com n'hi va haver al *Diari de Barcelona* quan els seus lingüistes volien imposar la paraula. Ells mateixos van fer difícil que l'Institut l'acceptés, i davant el fracàs algun es va apuntar a Ciutadans, partit dels ressentits. Que no ens passi el mateix: *mora*, la nova, i molt cafè molt.

Em van convidar a signar el manifest, i vaig declinar l'oferiment. No signo manifestos. No se sap mai qui et farà companyia. A més, ara me'n penediria. Alguns signants defensen la insubmissió gramatical. Mirin: la desobediència a Madrid és ara convenient o forçosa, però hem quedat que no és aplicable als dictats de les nostres institucions.

10 Un cas d'ampliació de la norma molt reticent

Albert Pla Nualart

Ara, 26/11/2016

http://www.ara.cat/suplements/llegim/cas-dampliacio-norma-reticent_0_1694230603.html

Un dels punts en què era esperable que la gramàtica de l'IEC (GLC) ampliés la norma és el dels relatius amb antecedent precedits de preposició. Era esperable que al costat de “La crisi *de què / de la qual* et parlo” o “La proposta *a què / a la qual* t'oposes” passés a ser també correcte, almenys en registres informals, “La crisi *de la que* et parlo” o “La proposta *a la que* t'oposes”. Per una raó: la nova norma s'obre, en part, a noves formes per evitar errors sistemàtics d'usuaris cultes i ben formats; per ser més assimilable. I és habitual que fins i tot escriptors bastant competents incorrin en els *de la que* i *a la que*.

El cert és que la forma preposició + *el que* ja era habitual a principis del XX. En la *Gramàtica de la llengua catalana* (1912) Fabra ho admetia. Corregia o depurava, doncs, el que ja era general i tenia molts números de ser un cas d'evolució influïda pel castellà (i no pas d'interferència). I ho corregia per fer-ho “més català” però també per un logicisme entossudit a dotar cada valor sintàctic d'una forma específica (a “Parlo d'aquesta crisi i *de la que* vindrà” el *de la que* té un altre valor sintàctic), obviant que la llengua fa sovint multifuncional una forma perquè és més àgil i perquè els contextos ja eviten l'ambigüitat.

Potser conscient d'això, Badia va passar de veure-hi el 1961 una “*construcció castellanizante nada recomendable*” a dir el 1994 que “atesa l'extensió social d'aquesta construcció, que no és d'avui i és prou documentada, jo no m'atreviria a proscriure-la del llenguatge corrent, si bé no l'admetria en el més correcte”.

Que fa la GLC? No la proscriu, però gairebé. Ni sí ni no sinó pse. Afirmar que és “d'influència forana” (no pas no genuïna) i que apareix en registres informals, però “que s'evita en els formals”. Què coi ens està dient? Per què no la rebutja i prou? Sap de sobres que, sent un error constant, només la pot aturar proscriuint-la. I seria desitjable que si l'accepta per les raons que hem dit al primer paràgraf, ho fes menys ambiguament.

Vegeu també, del mateix autor i en el mateix mitjà, [“Claus poc explicitades de la nova norma”](#) – Aquestes formes més acostades al castellà i, tanmateix, ben genuïnes resolen necessitats comunicatives que quedaven molt mal cobertes (23/11/2016), [“10 coses que passaran a ser correctes amb la nova gramàtica”](#) (23/11/2016), [“Criteris implícits que donen forma a la correcció”](#) – La norma s'ha de

fixar pensant en la societat multiètnica en què el català haurà de créixer si no vol morir (30/10/2016), [“Tastos gustosos de la nova gramàtica normativa del català”](#) – Partint de la descripció, la GLC obre el ventall de la correcció fent-la sensible als registres i als dialectes (30/10/2016), [“És asimètric escriure ‘arrítmia’ i ‘asimetria’?”](#) (29/10/2016), [“De les set i mitja a dos quarts de vuit”](#) (21/10/2016), [“Ex-primer ministre i exministre d’Hisenda”](#) (14/10/2016).

11 Enllaços

- ▶ Xavier Pàmies, [“Hi sóc a temps?”](#) (*Núvol*, 04/10/2016)
- ▶ Lluís Amiguet entrevista Teresa Cabré: [“El català ara necessita vigor intern i l’adhesió del parlant”](#) (*La Vanguardia*, 24/11/2016)
- ▶ L’anàlisi d’Antoni Bassas: [“Nova gramàtica, elegància i plaer del català”](#) (*Ara*, 24/11/2016)
- ▶ Carles Geli, [“Bon ritme de vendes el primer dia de la nova ‘Gramàtica’ catalana”](#) (*El País*, 24/11/2016)
- ▶ [“L’IEC publica una gramàtica nova del català, més flexible i oberta als diferents parlars i registres”](#) (TV3, 24/11/2016)
- ▶ Magí Camps, [“La nova gramàtica catalana amplia la base popular”](#) (*La Vanguardia*, 25/11/2016)
- ▶ Griselda Oliver i Alabau, [“Una gramàtica per a les generacions futures”](#) (*Núvol*, 29/11/2016)
- ▶ Tomàs Delclós, [“Nova gramàtica, no patiu!”](#) S’enceta el debat als mitjans sobre quina normativa convé al català (*El País*, 29/11/2016)
- ▶ Rudolf Ortega, [“Una altra gramàtica, si us plau”](#) Al cap d’una setmana ja sembla necessària la pròxima gramàtica essencial, anunciada per l’IEC (*El País*, 29/11/2016)
- ▶ Montserrat Cortès i GELA, [“Orientats al futur i si cal amb imprecisió”](#) (*VilaWeb*, 29/11/2016)
- ▶ Joan Abril Español, [“Un mirall gramatical”](#) (*El Punt Avui*, 02/12/2016)
- ▶ Núria Ventura Cardús entrevista Roser Carol: [“Tots els canvis de la nova gramàtica m’agraden molt”](#) (*Diari d’Andorra*, 05/12/2016)
- ▶ Griselda Oliver i Alabau entrevista Isidor Marí: [“El català necessita un espai on créixer”](#) (*Núvol*, 05/12/2016)